

overgaa til fri Ejendom paa rimelige Vilkaar.

Naar jeg nærmere skal motivere, hvorfor vi Fæstere ønske at blive Selvejere, vil jeg som den første Grund anføre, at vi blive vilkaarligt behandlede. Der findes jo ingen Lov for, hvor lidt eller meget en Godsbesidder maa tage i Indfæstning eller i aarlig Landgilde. Fæstebøndernes Livsvilkaar bero alene paa, om vi ere undergivne en naadig eller en streng Herre. Der er Forskel paa Fæsternes Vilkaar paa de forskellige Godser, og da særlig med Hensyn til den aarlige Landgilde. Jeg kunde nævne enkelte Fæstegaarde med 7—8 Tdr. Hartkorn, hvoraf der svares aarlig 25 Tdr. Korn, og jeg kan ogsaa paa-vise Fæstegaarde, hvor der svares 80 Tdr. i aarlig Landgilde. Det viser, hvor forskelligartet Fæstet er, og hvor vilkaarligt Fæsterne i saa Henseende blive behandlede. Det gaar med Godsejerne som med andre Mennesker, at der er saa betydelig Forskel paa en Mands Livsanskuelse. Naar en Godsbesidder vil sætte en Ære i at være human mod sine Bønder og derved onnaa at vinde Befolkningens Agtelse og Hengivenhed, er det et stort Held for Fæstebønderne, men der findes desværre ogsaa Godsbesiddere, der have et andet Syn paa Livet, som have Lyst til at leve lidt over Evne, til at rejse en Del i Udlandet, holde Væddeløbsheste, og som maaske ogsaa undertiden have Lyst til at spille et højt Spil og paa den Maade ødelægge store Formuer. En saadan Livsførelse kommer til at gaa ud over Fæstebønderne. Det ligger jo saa snublende nær for saadan en naadig Herre at søge at faa det mest mulige ud af sit Bøndergods, thi den Slags Mennesker har altid Brug for mange Penge. Og gaar det saa endelig rent galt, saa kommer han under Administration. Det kan imidlertid heller ikke nytte Fæstebønderne noget, for Administratorerne ere ogsaa nødte til at faa noget ud af Fæstejorden, for at Godset kan komme paa ret Køl igen.

Jeg skal nævne andre mindre Vilkaarligheder. Paa et Gods var der en Enke, der havde et Hus og Jord til et Par Køer. Enken kunde ikke godt overkomme at drive Jordlodden og bad derfor Herskabet om at faa Lov til i nogle Aar at forpagte Jorden ud til en Gaardmand, for at et af hendes Børn senere kunde overtage Huset i Fæste. Men det blev allernaadigst afslaaet. Saa havde Enken en Søn, som var Skomager, og han tilbød at ville fæste Huset. Godsbesidderen spurgte denne

Skomager, om det var hans Mening, at han vilde sy Sko og Støvler til fremmede, naar han havde Tid til overs fra at passe sin Jordlod, og da Skomageren svarede Ja hertil, kunde han ikke faa Huset i Fæste. Det er den Slags Ting, der kan vække Sorg, Harme og Forbitrelse i saadant et lille Hjem, et Hjem, der havde tilhørt Slægten gennem lange Tider. Man kunde fristes til at sige: hvad vedkommer det Godsbesidderen, om en Fæster er Skomager eller Skrædder, naar han betaler det, han skal, og passer sin Bedrift?

Det er mig meddelt, at der paa et Gods er indført noget i Fæstebrevene, der kaldes Vilkaarskorn. Jeg har forstaaet det saaledes, at naar en Fæster opfører sig tilfredsstillende, er der fastsat et vist Beløb, han skal svare i aarlig Landgilde, men opfører han sig ikke tilfredsstillende, kan han idømmes en Slags Bøde derved, at den aarlige Landgilde forhøjes, fordi der i Fæstet er indført noget, der kaldes Vilkaarskorn. Paa enkelte Godser tager Godsbesidderen Pant i Fæsterens Ejendele som Sikkerhed for, at den aarlige Landgilde bliver erlagt i rette Tid. Der bliver skrevet i Fæstebrevet, at de Ejendele, der høre til Gaardens Drift og Fremhold, tages i Pant, men der er ogsaa nogle, der tage alt i Pant, hvad Fæsteren ejer i Indbo, og hvis det skulde gaa saadan en Mand rent galt, og han skulde gaa fallit, kan Godsbesidderen klæde ham af lige til Skindet. Det er ogsaa en Vilkaarlighed, man træffer paa.

For det andet er Fæstevæsenet til Hinder for en radikal Udvikling og Forbedring af vort Landbrug. I mange Tilfælde maa Fæsteren laane de Penge, han skal betale i Indfæstning, og disse Penge, som han kun kan laane mod Kaution, skulle forrentes og afdrages. Det er derfor vanskeligt for ham at rejse den nødvendige Driftskapital, og det er heller ikke let at rejse andre Bygninger, naar ikke Godsbesidderen vil yde sin naadige Hjælp dertil. Paa enkelte Godser bliver der ydet stor Hjælp til Bygninger, paa andre Godser ikke det fjerneste. Paa det Gods, hvor jeg er Fæster, have vi en human Godsbesidder, og det er store Summer, han yder Fæsterne i Hjælp til Byggeforetagender.

Den Mand, der i hele sin Levetid stræber efter at forbedre sin Bedrifts Værdi baade med Hensyn til Jord og Bygninger, risikerer, at hans Søn kommer til at betale derfor. Jeg kan nævne et saadant Tilfælde. Det er mig meddelt, at en Husmand havde faaet Løfte om at faa e